

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya Kurdî ya Parîsê li ser pîrsên zaravê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan

Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Elhmedê Xani
(Sedsala XVII)

Civîna
Biskops
Arno
1-6/10
2000

Civîna 28 emîn a
Kurmancî di
naobera rojên
1-6/10/2000 an de li
Xwendegaha Bilind a
Biskops Arno, li
Swêdê civiya.
Beşdarên civînê li ser
pîrsên trafik,
kompûter û
matematîk, li ser
devoka Botî,
ferhengoka
Qerejdaxê, cureyên
endamên laş,
îdyomên kurdî û
peyvên kurdî di
zimanên cîran de
xebitîn...

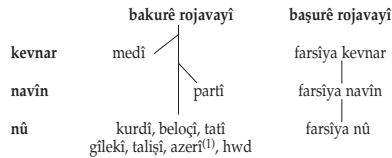
Di vê civînê de
Mistefa Aydoğan
(Mêrdîn), Rojan
Hazim (Hekarî),
Mahmûd Lewendî
(Qerejdax), Emîn
Narozi (Batman),
Kendal Nezan
(Diyarbakir),
Newzad Cemal
Onursal (Cizir),
Behroz Şucaî (Kotol)
û Reşo Zîlan (Agirî)
beşdar bûn.

Encamên civînê di vê
hejmara Kurmancî de
tên belav kirin.

Zimanê partî

Amadekar : Behroz ŞUCAÎ

Zimanên îranî bi awayekî kronolojîk li ser sê serdeman tene dabeş kirin, ango îraniya kevnar, îraniya navîn û îraniya nû. Di hêla coğrafîk de mirov dikare wan dabeşî sê grûpan bike: îraniya bakurî, îraniya rojhilatî û îraniya rojavayî. Zimanên îranî yê rojavayî jî dibin du grûp: bakurê rojavayî û başurê rojavayî.

Hîn di serdema îraniya kevnar de ferqên fonetîkî grûpa bakur jî grûpa başurê rojavayî vediqetand. Wekî yekem zimanê bakurê rojavayî, mirov dikare zimanê Medan, medî bi nav bike. Ji wî zimanî tenê peyv yan navên hin deveran mane. Mîrov jî struktura fonetîkî ya van nav û peyvnan, dikare bi rêya muqayesekirina di gel farsîya kevnar (zimanê Hexamenîşîyan 549 b.z. - 330 b.z.) dikare ferqên van herdu zimanan jî hev derêxe. Heman ferqên fonetîkî ye ku grûpa bakurê rojavayî jî grûpa başurê rojavayî vediqetîne.

Zimanê partî zimanekî bakurê rojavayî ye, ku di serdema îraniya navîn de hatiye bi kar anîn. "Partî", ku ji peyva *parşava* tê, zimanê fermî yê Erşekan/Partên Îranê (250 b.z. - 226 p.z.)bû. Dokumentên herî kevn jî vî zimanî komek nivîsarên li ser perçeyên kûzikan e, ku bermayiyên salên 100-29 b.z. ne.

Şahên sasanî yê serdema pêşîn (ji Şapûrê I 241 p.z.) hin hikayetên xwe hem bi zimanê Erşekan (partan) û hem jî bi zimanê xwe, ango farsîya navîn, li ser rûyê zînanan nivîsandine. Ev zimanê fermî bi ortografiya aramî hatiye nivîsandin, ku wekî ideogram dihate xwandin. Zanyariyên frehtir yê li ser vî zimanî, ancax bi rêya tekstên manîkeyî, ku li Turkîstana Rohîlat (Turfan) hatine dîtîn, ketine destên me. Ew rewşa vî zimanê bakurê rojavayî ya di dema Manî (naverasta salên 200-ê) de, raber dikin. Tekstên manîkeyî bi partî û farsîya navîn bi awayekî fonetîkî bi ortografiya sûriyak hatine nivîsandin.

Herçendî partî hin peyv jî zimanên din deyn kiribin jî, ferqên fonetîkî, ku li jorê jê hat çê kirin, kêm-zêde sistematîkî ne. Lê bê guman, gava ku Sasaniyan birêveberî xistiye destên xwe, gelek termên îdarî ji Erşekan bi mîras wergirtin û nazîm bi heman formê bi kar anîn. Di heman demê de, bi qelsbûna desthilatdariya zimanên bakurê rojavayî, peyv û dengên zimanê başurê rojavayî, ango farsîya navîn li ser yê din zaltir bû. Lê bi gelemperî hin ferqên fonetîkî yê bîngêhîn, yê di navbera bakurê rojavayî û başurê rojavayî de, wekî nimûneyên jêrin in:

bakurê rojavayî			başurê rojavayî		
deng	partî	kurdî	deng	farsî. navîn	farsîya nû
s	ma-s-yag	ma-sî	h	ma/hîg	ma/hî
z	zan-	zan-	d	dan-	dan
j	jen	jîn	z	zen	zen
rd	pirde*	pird, pir, pire	l	puhl	pu
rz	burz	berz	l	bu/ënd	bu/ënd
hr	hrê	hirê (dimilkî)	s	sê	sê
b	ber	ber (dimilkî)	d	der	der

Frekança taybetmendîya fonetîkî ya bakurê rojavayî di kurdiya kurmancî de bilind e. Lê cînarîya bi hezar salan bi farsî re rê jî gelek deynkirinên leksîkalî û fonetîkî re vekirîye. Ji ber vê yekê ye, ku kurmancî û hin zimanên din ên bakurê rojavayî yê serdema nû, ji hinên din, jî bo nimûne kurdiya dimilkî, hîn bêtir di bin bandora fonetîka zimanên başurê rojavayî ango farsî de mane. Kontakta bi sedan salan ya kurmancî bi farsî re, îzolasyon û dûrbûna dimilkî jî farsî, dikarin wek du faktoren sereke bê diyardeyê îzah bikin. Nimûneyên jêrin vê yekê bêtir konkrettir dike:

- farsî û kurmancî: *deh*, lê dimilkî: *des*
- farsî û kurmancî: *dil*, lê dimilkî: *zir*
- farsî û kurmancî: *erzan*, lê dimilkî: *erjan*
- farsî û kurmancî: *sal*, lê dimilkî: *sar*
- farsî û kurmancî: *bulend/bilind*, lê dimilkî: *berz*
- farsî û kurmancî: *sê*, lê dimilkî: *hirê*
- farsî û kurmancî: *der/derî*, lê dimilkî: *ber*

Lê ferqên fonetîkî ya kurmancî di vê hêlê de, ku dijberî rêbaza fonetîkî ya zimanên din yê bakurê rojavayî ye, wê jî grûpê dernaxe. Ev guhertin tenê dikare bi deynkirinê bihête îzah kirin. Ji ber ku kurmancî di hêla jenetîkî de, herwekî dimilkî, kurdiyên din, partî û medî, hîn jî divê wekî zimanekî bakurê rojavayî bihête dîtîn. Lihevçûnên di navbera kurmancî û partî ne tenê di hêla fonetîkî de, lê herweha di hêla morfoloji û sentaksê de jî dikare bihêne dîtîn. Her wekî kurmancî, partî jî zimanekî ergatîv bû; taybetmendîya morfosenetaktîk, ku van herdu zimanan bi piraniya zimanên îranî yê serdema navîn re parve dikir. Di hêla fonetîkî de goranî û dimilkî xwedî gelek taybetmendiyên arkaîk in, ku bi hêsanî dikare bi lêkolînen zîmannasîyê li ser partî bihêne îzah kirin.

Rojhilatnasên rojavayî bi gelemperî farsîya nû warîsê farsîya navîn û ya navîn jî warîsê farsîya kevnar dibînin. Lê gelo ka partî berdewama medî ye û herweha ka kurdî -tevî zimanên din ên bakurê rojavayî- berdewama partî ye, nehatiye îsbat kirin. Di vî warî de lêkolîneke ciddî jî nehatiye kirin. Ferhengoka jêrin hewle e jî bo nasandina zimanê partî û herweha raberkirina binetaren hevpar ên kurdî û partî. Maneya hin peyvên hevpar di navbera kurdî û partî de mumkin e bi wext re jî hev dîr ketibin. Ev diyardeyê normal e semantîka peyvnan e. Lê mebest jî vê ferhengokê nasandina binetarê hevpar ê bêjeyên kurdî û partî ye.

(1) Mebest jî azerî ne tirkîya Azerbaycanê ye. Şênîyên Azerbaycana niha berê bi zimanekî îranî yê bakurê rojavayî dipeyivîn. Bi hatina Tirkan jî Asyaya Navîn û lê bi cîwarbûna Tirkên selçûqî û qaraqayunlu, jî ber ku zimanê azerî li çend gundan îzole mabû, rê li ber belavbûna zimanê tirkî xweş bû.

Ferhenga partî

partî	kurmancî	tirkî	fransîzî	înglîzî
abad	ava	su	eau	water
abad	ava	bayındır, mürefeh	prospère	prosperous, cared for
aben	avîn	parlak, şeffaf	clair, brillant	bright, clear lustrous
adur	agir, adir	ateş	feu	fire
afros	fêr	ders	leçon, enseignement	teaching, instruction
afirîn	afêrîn	dua etmek, kutlamak	bénir	invoke blessings on, bless
agoj	kuj, goşe	köşe	côté	side
ahar	xwarin	yemek	nourriture	food
ajon	vejin	yeniden doğuş	renaissance	rebirth
aşkareg	eşker, aşkere	açık, belirgin	évident, apparent	obvious, plain
asman	esman	göküzü	ciel	sky
astaneg	astank, derazîng, derîzan	eşik	seuil	threshold
asun	asin, hesin	demir	fer	iron
asunên	asinîn, hesinî	demirden	en fer	of iron
axwer	ji lêkera xwarinê xwî-xwer	yiye	qui mange	eat, consume
axweren	xwarin	yemek, ziyafet	repas, banquet	meal, banquet
awaj	awaz (deng)	ses, çağrı	voix, appel	call
azad	azad	hür, özgür	libre	free
azat	aza, azad	özgür, asil	libre, noble	free, noble
azatîft	azadî, azatî	özgürlük	liberté	freedom, liberty

bend	ben, bend	bağ, ip, iplik	lien, attache, corde	bind, tie
bend-	bendkirin	bağlamak	attacher, lier	to bind, to tie
bar	ber	ürün, meyve	fruit	fruit
bareg	berg, cil û berg	giysi	vêtement, habit	garment, dress, apparel
bareg	bergîr, hespê bargîr	yük atı	cheval, monture	horse, mount
barwer	berwer	ürünlü, ürün veren, verimli	fructueux, productif	fruitful
bazûr	bazû, bask	kol, kanat	aile	wing
bendeg	bende	hizmetkar, köle	serviteur, esclave	servant, slave
bendegift	bendegî	kölelik, hizmetkarlık	servitude, esclavage	servitude, bondage
bendistan	bendixane, bendistan	hapishane	prison	prison
ber-	ber-, bir(d)in	götürmek	porter, amener	bear, bring
ber	der, derî	kapı	porte	door
besteg	bestî	esir	captif	captive
behr	behr, par	parça, porsiyon	part, portion	part, portion
bexş-	beş kirin	bölmek, dağıtmak	diviser, distribuer	to divide, to distribute
bezeg	beze, gunehkar	günah dolu	coupable, pécheur	sinful, wicked, evil
bezegift	bezeyî	günah, kötülük	péché, malice	sin. wickedness, evil
bezekkar	bezekar	günahkar	pécheur, malicieux	sinner, evil doer
bezm	bezm, şahî	şölen, senlik	fête, festin	meal, feast
bexanîg	beğanî	ilahi, tanrısal	divin	divine, godlike
bidîg	dî, din	dîger	autre	other, second
bizîşk	bizîşk, bijişk	hekim, doktor	médecin, docteur	doctor, physician
boy	bîn, bo, behn	koku	senteur, odeur, encense	smell, scent, incense
boxistan	baxistan, bax, baxçe	bahçe	jardin	garden
brad	bra, bira	kardeş	frère	brother
brazişn	brûsîn, çîrûsîn, briqîn	parlama, ışıldama	brillance, éclat	shining, radiance
bun	bin	taban, alt, kök	base, fond, racine, fondement, base,	bottom, foundation, root
bunxah	bingeh	temel	fondation, assise	base, foundation
burwar	berwar	yüksek, yükseklik	haut, hauteur	high, lofty, height
burz	berz, bilind	yüksek	haut	high, lofty, (loud, loudly for sounds)
burzind	berzî, bilindî	yükseklik, irtifa	hauteur	height

Peyvên kurdî-îranî di zimanên cîran de

I. DI ZIMANÊ TIRKÎ DE -III-

Amadekar : Reşo ZÎLAN
Behroz ŞUCAÎ

G

	fransîzî	îngilîzî
gâh: <i>geh, gah, far: gah, geh, peh: gah</i> (ji bo maneya cih)	lieu, -raie-, rie, - thèque	place, -ry
gavur: <i>gawir, gebr, (mu' erreb ango forma erebikîrî: kafîr), far: gebr, kafer</i> (navê zerdestîyan piştî hatina îslamê), <i>peh: gebr</i>	giaour, infidèle	unbeliever, gïaour
geda: <i>gede, far: geda</i>	mendiant, miséreux	begger, poor man
gem: <i>gem, lîxab, lîxaf, far: ligam, ligem, licam, yûn: kemos</i>	mors	bit (of a bridle)
geç: <i>genc, far: genc, peh: genc</i>	jeune	young
gerdan: <i>gerden, far: gerden, peh: gerten, gerden</i>	cou, gorge	neck, throat
gerdek: <i>gerdek, far: gerdek</i>	chambre nuptiale	nuptial chamber
gerçî: <i>gerçi, far: gerçi</i>	bien que, quoi que, il est vrai que	although, though, it is true that
gergedan: <i>kergedan, gergedan, far: kergedan</i>	rhinocéros	rhinoceros
gergef: <i>kerge, far: kargah</i>	cadre de broderie	embroidery frame
geriz: <i>karêz, kerîz, kêzîn, far: karîz, kehrîz</i>	égout	sewer, drath
geveze: <i>geveze, çenebaz, çenesist, far: gepbaz, gepbaze</i>	bavard	talkative, babbler
gevher: <i>gewher, cewher, far: goher, coher, peh: gohr</i>	1) bijou, pierre précieuse; 2) essence	1) gem, jewel; 2) essence, substance
gîdıklamak: <i>xîdîdandin, gîdîdandin, qîdîdandin, far: xîlîxîlek (qîlqîlek) daden</i>	chatouiller	to tickle
gîdî: <i>gîdî</i>	oh! ah!	pauder
girdap (çikmaz): <i>gerav, gerînek, far: gîrdab</i>	tourbillon	whirlpool
gonca: <i>xwence, xunçe, far: xonçe, xunce</i>	bouton (de rose, de fleur)	bud, rosebud
göç: <i>koç, far: kûç</i>	migration, transhumance	migration, transhumance
göçer: <i>koçer</i>	nomade	nomade
göl: <i>gol</i>	lac	lake
gurk: /gurklamak: <i>kurk, far: kork</i>	couveuse (poule)	broody (hen)
güğü: <i>gumgum, far: qumqumê, lat: kukumion</i>	carafon en cuivre	copper jugg with handle
gül: <i>gul, far: gul, peh: gul</i>	rose	rose
gûlab: <i>gulav, far: gulab</i>	eau de rose	rose water, julep
gûlçîn: <i>gulçîn, far: gulçîn</i>	cueilleur de rose	who gather roses or flowers
gûldan: <i>guldank, guldân, far: guldân</i>	vase	rose bowl
gûldeste: <i>guldeste, far: guldeste</i>	bouquet	bouquet, bunch of flowers
bouquet gûlendâm: <i>gulendam, far: gulendam</i>	qui a la taille fine et gracieuse comme une rose	who has a waist as slender as a rose
gûlgûn: <i>gulgon, far: gulgûn, gulgon</i>	couleur de rose, rose	rose colored, rosy
gûlistan: <i>gulistan, far: gulistan</i>	roseraie	rose garden
gûlîzar: <i>gulîzar, far: gul îzar</i>	qui a des joues roses	rosy-cheeked
gûlle: <i>gulle, far: gulûle</i>	obus	shell, cannon ball
gûlnar: <i>gulhînar, gulhenar, far: gulnar</i>	couleur de grenadier	of the colour of pomegranite
gûlrenk: <i>gulreng, far: gulreng</i>	couleur de de rose, rose	rosy, rose coloured
gûlşen: <i>gulşên, far: gulşên</i>	roseraie	rose garden
gûlten: <i>gulten, far: gulten</i>	qui a un teint de rose, fraîcheur et rose	rose-bodied, fresh and aninty
gûlzar: <i>gulzar, far: gulzar</i>	jardin de fleur, roseraie	flower garden, rose garden
gûnah: <i>guneh, gune, far: guneh, gunah, peh: winah</i>	péché	sin
gûnahkar: <i>gunehkar, far: gunahkar, peh: winahgar</i>	pécheur	sinner, culprit
gûr: <i>gurr, gûr, far: gurr</i>	touffu, dense	thick, abundant, dense
gûruh: <i>gurûh, far: gurûh, peh: groh</i>	gang, bande	gang, band
gûrz: <i>gurz, far: gorz</i>	masse, massue	iron club, nace
gûya: <i>goya, far: gûya</i>	soi-disant	so-called

Devoka Qerejdaxê

Amadekar : Mahmûd LEWENDÎ

kurdî	tirkî	fransîzi	înglîzî
velistin	ûrkemek, şok geçirmek, çarpılmak	être effrayé, subir un choc, être traumatisé	to be frightened, traumatised, shocked
velo kirin	ağızdaki yiyeceği yutmadan dışarı çıkartmak	rendre gorge, restituer la nourriture	to bring up unswallowed food, spit up
vemaltin, vemalîştin; malîn, vemalîn	temizlemek	nettoyer	to clean, to clean up
veweşandin : dawêşandin	silkelemek	secouer, ébranler	to shake off (dust, etc.)
xwe weveşandin : xwe dawêşandin	silkenmek	s'épouseter, secouer ses vêtements	to dust oneself, shake off one's clothes
xwe vexistin : xwe dirêj kirin, veketin	yatmak, uzanmak	s'allonger, s'étendre	to lie down
vêra : bi wê/wî ra	birlikte, onunla	avec lui/elle	with him/her
vîno, vînvînokî : gîngînokî, xînxînokî	burnundan konuşan, genzek	nasillard	nasal, who speaks through the nose
vinevin kirin	burnundan konuşmak, anlaşılmaz şeyler söylemek	nasiller, parler d'une façon inintelligible	to speak through the nose, to be incomprehensible
virik, vîjik : navçûyîn, zîkçûyîn, navêşî, zîkêşî	ishal	diarrhée	diarrhea
virikî,, vîjikî bûyîn	ishal olmak	avoir la diarrhée	to have diarrhea
bû vinevîna wî, me tu tiştêk jê fam nekîr	burnundan birşeyler söyledi, ne söylediği hiç anlaşılmađı	on n'a rien compris à ce qu'il disait à travers le nez	we understood nothing he said through his nose
vîrnî	geç doğmuş olan hayvan	animal né tardivement, après le terme	animal born late in the season
hîlî	vaktinden önce doğan	prématuré, qui naît avec le terme	premature
xubarî	erken olmuş, erken	précoce	precocious
vîz kirin	döndürmek	faire tourner, pivoter	to pivot, to revolve, to turn
vîz bûn	dönmek	se tourner, se retourner	to turn round, to turn, to spin
vîç vîç, vîçevîç : wîcewîç, çîkeçîk	civildama	pépiement, gazouillement, gazouillis	twittering, chirping
qîdeqîd, qîd qîd	gidaklama	gloussement	clucking
vîjî	ishallî, ishal olan	qui a la diarrhée, diarrhéique	diarrheic
wakîno : wanîko, wa, weha, wîlo, wîsa	öyle, böyle	ainsi, tel, comme cela	so, thus, such
waqînî : wazqînî	çîğlık, feryat, ağlama sesi	cri de douleur	a cry of pain
waqînî pê ketin	acidan feryat etmek, çîğlık atmak	pousser un cri de douleur	to cry with pain
warge	kamp yeri, yurtluk	emplacement de camp, lieu de campement	camping ground
wawîk : çeqel	çakal	chacal	jackal
weş : beraz	domuz, yabani domuz	cochon, sanglier	pig
welafî : hemwelafî, hemşerî	hemşerî, yurttaş	compatriote	countryman, countrywoman, compatriot
wel wel : wey wey	bak hele, vay be	ça alors ! oh là là !	well ! Oh, I say !
weh weh	sığırlara seslenirken kullanılan zöz	onomotopée utilisée pour inciter le bétail à avancer, etc.	an noise made to make cattle move
werzîba : werzîba	kuzeydoğru rüzgarı	vent du nord-est	north-east wind
west : raht bûn, qerîmîn, betîlîn	yorgunluk	fatigue	tiredness
westa xwe derxistin : bîhna xwe vekirin	yorgunluğunu çıkarmak	prendre du repos, se délasser	to take a rest
westîyan, betîlîn, raht bûn	yorulmak	se fatiguer, être fatigué	to get tired, to be tired
westandin : betlandin, raht kirin	yormak	fatiguer	to tire, to fatigue
westîyayî : westî, raht, betîlî	yorgun	fatigué	tired
weş : xîş, taqet	hal, takat	force, puissance	potency, strength, power
jî weş ketin an bê weş ketin	halden düşmek, takatten düşmek	être à bout de force, ne plus avoir la force	to be exhausted, at the end of one's tether
bêweş	halsiz, takatsız	à bout de force, très faible, anémique	forceless, very weak
tê de weş nemaye : taqeta wî nemaye	takati kalmamış	il (elle) n'a plus de force, plus d'énergie	he (she) no more energy
weşek	döküntü tütün	débris de tabac	tabacco debris on remnants
wêrîn	cesaret etmek	oser	to dare
wîrîne : werîne !	getir !	amène, apporte !	bring it !
xag : xav, xang	çîğ, ham	cru, non-cuit, écru	raw, uncooked
xagî : xavî, xangî	çîğlık, hamlık	crudité	rawness, crudeness
xalîçe : xalîya biçûk	küçük halı	petit tapis	small rug
xap : pûngal	folluk	nid de poule, pondoir	nesting box for hen
xapxapk : pelqeqçîk, çîldank, berkurdk, xebxeb	kuş ya da tavuk kursağı	jabot	craw of a bird or chicken
aşîk, destarok	taşlık	gésier	gizzard
xaşêl	kullanılmamış olan giysi ya da eşya	objet ou vêtement flambant neuf, non utilisé	brand new object or cloth
xav : dezîyê xav, benê xav, qumaşê xav	sağlam olmayan, dayanaksız (iplik, kumaş)	fil ou tissu peu résistant, peu solide	weak thread or cloth
xavîk : dolmend, meles, çit, çarîk	tûlbend	foulard de gaze de coton	gauze
xax : xaîle, teşqele, bela	bela, musîbet	tourment, adversité	torment
xaxên giran an nemayî anîn serê yekî	birinin başını görülmemiş belalara sokmak	infliger à quelqu'un des tourments inouïs, accabler qqn, mettre qqn. au pilori	inflict excessive torments on someone, put them to the pilory
xax û tore : halê rezaletîyê	rezaletlik durumu	opprobre, infamie	infamy
xebrişok, xevrişok, xemîşok, xeberoşok : çîrok	masal	conte	tale
xemsar : sersar	ihmkar	négligeant	negligent, careless
xemsarî : sersarî	ihmkarlık	négligence	negligence
xenîqok : xendekûk, xendekoke, kuxîra reş	boğmaca	coqueluche	whooping cough
xerat : dartaş, necar, dartıraş	marangoz	charpentier	carpenter
xeritandin	yontmak	aplanir, dégrossir, découper (bois)	to plane, smooth or cut wood
xerîfî	yontulmuş	dégrossi, aplani	planed, smoothed
xewar, xewte, xewîn	çok uyuyan, uykucu	grand dormeur	fond o sleep, great sleeper
xeste : xestexane, nexweşxane	hastahane	hôpital	hospital
xewgêr : xewger	uyurgezer	noctambule	night-time reveller
xewîrandin : xerîqandin	bayılmak	endormir, évanouir, anesthésier	to make faint, to narcotize
xewîrîn : xerîqîn, dil xewîrîn, jî xwe çûn, dil jê çûn	bayılmak	s'évanouir, perdre connaissance	to faint
xêra Xwedê !	bundan iyisi can sağlığı	à la bonne heure !	God willing !
xêr û bêr : bereket	bolluk, bereket	abondance, fécondité, fertilité	abundance, fruitfulness
xîk û xalî : xîl û xalî, xîr û xalî	bomboş, ıssız, ıppıssız	désert, vide, sans âme qui vit	desert, empty, without a living soul
xîlç : gulç	kenger çıkarmada kullanılan ucu sivri değnek	bâton à l'extrémité aiguisée utilisé pour déterrer des tubercules	digging stick
xîlorîk : gîjlok, teyrok an zîpîka hûr	taneleri fazla iri olmayan dolu	grêlon	hailstone
xîloxwarî : çexloxwarî	eğri büğrü, çarpık çurpuk, yamrı yumru	crochu, tarabiscoté, tordu	hooked, twisted
xînanî	nezle ya da başka nedenden dolayı burnu tıkanmış olan	qui a le nez bouché à cause d'un rhume, etc.	has a blocked nose because of a cold

xincik	yırtık pırtık, eskimiş giysi	haillon, vêtement très usé en lambeaux	rags, worn out clothes
xir	penis	pénis	penis
xırçık pırçık	bez parçacıkları vb şeyler	bouts ou lamelles de tissus	bits or shreds of cloth
xirêf	işlenmemiş ham keçi tulumu	outré en peau de chèvre non tannée	a gourd of untanned goatskin
xirnîk: mendek	tavşan yavrusu	levraut	leveret
xironek: zengila biçük	ufak çingirak	clochette, grelot qu'on passe au cou des agneaux	little bell
xirpik: kırkırk, kırkîrok	kırkırdak kemîği	cartilage	cartilage
xirpo: beredayî	hergele	individu vulgaire, malotru	boor vulgar and unscrupulous fellow
xirtiki bûn	burkulmak	se fouler, se faire une entorse	to be sprained
xirxolte	külüstür	vieillesse, rouillé, miteux	shabby, out of date
xirûş: xwişrik	vucutta alerjiden oluşan sivilceler	bouton de fièvre dont l'éruption est généralement due à une allergie	a pimple, generally due to an allergy
xişfîn	hişirti, hişirdama	froissement	rustling noise
xişxişok	çingirak	hochet	rattle
xiya	deveyi ihtarırken kullanılan sözcük	cri lancé pour faire poser ou asseoir le chameau	a cry made to make camels move
xiya kirin	ihtirmek	faire poser, asseoir le chameau	amke a camel sit or crouch
xıcır	çakıllık yer, çakıllık	terrain pierreux, pierraille	stony soil.
xıldank	diş otu, kılır	visnage	bishop's weed
xopan: kambax, wêran, kavil, xerabe	yıkık, harap yer	ruine	ruins
xopan kirin	yıkımak, harap etmek, viran etmek	ruiner, ravager, faire tomber en ruines	to ruin, to shatter, to destroy
xortik: sengele	13-18 yaşları arasındaki genç	adolescent	teenager
xu lê boqandin, xwe lê boq kirin	sarkıntılık etmek	molester, harceler sexuellement, se frotter contre qq	to molest, to beset (a lady), to harass
xu xewisandin	kırtmak, cilve yapmak	faire des coquetteries, faire des avances	to becoquettish; to put on coquettish aire to make advances to sb, to come on to sb
xudarîk: xweverîti, bixweverîti, qûnbigû	altını pisleten anlamında hakaret sözcüğü	merdeux	shit, asshole
xugirtî	tutumlu	économie	thrifty
xulmaj: xilmaş, niqhişk, xirmaş	uyuklayan	somnolent	drowsy
xulmaj bûn	uyuklamak	somnoler, piquer du nez	to drowse, to be sleepy
xunavî: barana sivik	çilenî, serpinti	bruine	drizzle
xurde: hûrmûr, hûrde	hurda	ferraille, déchets	scrap (metal)
xure: zikin, ziko	obur	glouton, cupide	gluttonous, greedy
xurikandin: diqdiqandin, qidqidandin, xudxudandin, qidilank vekirin	gıdıklamak	chatouiller	to tickle
xurikî	gıdıklanma	chatouillement	tickling
xwa: wa, wa weylê	vay be, öyle mi ?	ah bon ?	is that so ?
xwanê: xuyani, xuya, diyar	görünen	visible, en vue	visible
xwanê bûn	görünmek	apparaître, être en vue, être visible	to appear, to be in view, to show off
xwe: xweh, xwişk, xweng, xweying	kızkardeş	sœur	sister
xwezî	tükrük	salive	saliva
xweziya xwe daqurtandin	yutkunmak	avaler sa salive	to swallow his/her saliva
tük, tif	tükrük	crachat	spit
girêz: gilêz, giliz	salya	bave	dribble
xwezî	dilek	vœu, désir	wish
bi xweziyan dest nagihê baqê kezayan	(sadece) dilemekle cananın zülfüne ulaşmaz	ce n'est pas avec des vœux qu'en accède aux tresses de la bien-aimée	it is noz by wishing that one gains ones beloved's locks (of hair)
xweziya xwe bi yekî anîn	birine imrenmek	envier qqn	to envy s.o.
xwezîka, xwezî	keşke	j'aurai aimé, si seulement	I wish
xwêdank	tuzluk	salière	saltcellar, saltshaker
xwîni	boynunda kan davası olan, kanlı	sanguinaire, meurtrier	murder
xwînmisti : belakir	aşırı belalı, azgın kimse	belliqueux, querelleur	bellicose, belligerent
xwînsar : ruhsar	sevimsiz	déplaisant	unattractive, unlikable
xwînşîrin : xwîngerm	sevimli	sympathique, carmant, aimable	charming, lovable, affable
yekane	erkek domuz	cochon mâle	pig
mahû : mehû, mawîk	dişi domuz	truie	sow
yom : yûm, oxir	uğur	présage, augure	pressage, omen
bê yom : bê yum, bê oxir	uğursuz	de mauvais augure, qui porte-malheur	ominous
zar û zêç : jin û zarû	çoluk çocuk	femme et enfants, famille	house hold, wife and children
zarçepel	patavatsız, münasebetsiz	impertinent, sans tact	impertinent, tactless
zar zar : zarezar	inleme, inilti, zarizar	gémissement	groaning
zeng : jeng, zincar	pas	rouille	rust
zengarî bûn : jengî bûn, zincarî bûn	paslanmak, pas tutumak	être rouillé, se rouiller	to become rusty to get rusty
zengarî kirin	paslandırmak	rouiller	to rust, togo rusty
zengarî : jengî, zincarî	paslı	rouillé	rusty
zerojankî : zermihî, zerhimî, zrotankî	sarıya çalan, açık sarı	jaune pâle, jaunâtre	yellowish, pale yellow
zêrzemîn : jêrzemîn	boddrum, serdab	cave	cellar
zêvistanî : zêstanî, zihistanî, çile	loğusa	(femme) qui vient d'accoucher, accouchée	woman after childhirth
zik dayîn	duvar (bel vermek)	s'affaisser (mur)	to sink, to subside (for a wall)
zikreş	kıskaç, çekemeyen	jaloux, envieux	jealous, envious
zikşewat : dilşewat	yüreği yanan, yakınlarına bağlı	qui a le cœur sensible, qui se soucie des autres	soft hearted, concerned for others
zikşewitî : dilşewitî	yüreği yanık, duyarlı	très sensible, écorché vif	over-sensitive, thin skinned
zilût : zelût, rût	tüysüz, çıplak	nu, dénudé	nude, bare, bald
zîlanzer	kengerin yeni filizlenmiş olamı		
ziz bûn	kendi çevresinde dönmek, kendi eksenini etrafında dönmek	tourner autour de soi, pivoter	to revolve, to pivot
zo : cot	çift	pair	even, even-numbered
zo-fer : kit û cot, fer û cot	"tek mi çift mi ?" oyunu	jeu de "est-ce pair ou impair?"	"is it odds or evens"
zornaq	kapının arkasına konan tahta sürgü	planche de bois mobile placée derrière une porte qui en s'engouffrant dans le mur la ferme de l'intérieur	a wooden bar socketed into a wall to keep a door barred
zox kirin	deriyi uzun parçalar halinde kesmek, uzunlamasına dilimlemek	découper le cuir en lamelle longitudinales	to cut leather in longitudinal strips
zwîrî	solucan	ver, parasite	worm

Îdyomên kurdi

Amadekar : Mustafa AYDOĞAN

kurdi	tirkî	fransizi	înglîzî
kumê Elo li serê Celu (an welo, belo) kirin / kumê elo danîn serê celo	alî'nin küllahını weli'ye giydirmek	se débrouiller faire marcher habilement ses affaires sans fonds propres, (litt.) : mettre le bonnet d'Elo sur la tête de Celu; déshabiller Paul pour habiller Pierre	skilful at running a business on a shoestring ; robbing peter to pay paul
kumê wî ji rastiyê qetiyaye	doğru söylemeyi adet edinen ve bu nedenle zarar görmüş, doğrucu davut	(litt.): son bonnet s'est usé à force de dire la vérité: se dit pour une personne qui, en toutes circonstances, parle avec franchise et qui en subit les conséquences	(litt.) his hat is worn out from speaking the truth ; said about someone who in all circumstances speaks his mind and suffers the consequences
kund li dewsa (şûna) warê wî dixwîne	ocağı sönmüş, ocağında baykuşlar ötüyor, harap olmuş	(litt.): le hibou chante dans son campement, il est ruiné, anéanti	to be ruined, wiped out ; (litt.) an owl hoots in his camp
kûpê gû, tûrê gû, meşka rêxê, kûpê gemarê	bok küpü	merdier	a mess, (litt.) a shit heap
kûreya derewan, mala derewan, kana derewan, kupê derewan, xana derewan, kuşkuşe, kufika derewan	yalan makinası	(litt.): manufacture ou mine de mensonges, si dit de qq. qui ment beaucoup, mythomane	a mine of lies ; said of a congenital liar
kurk ketin, bi qup ketin, kurk bûn, li malê kurk ketiye, li malê ketiye kurkê, li malê bi qup ketiye	evde kuluçkaya oturmuş, evden çıkmıyor	(litt.) : il est en couvaison: il ne sort pas de chez lui, il s'enferme chez lui	he has locked himself at home, does not go out (litt.) he is hatching
kurka li avê hilanî	halden düşmüş, perişan	exténué, épuisé	exhausted
kurkê qetiyayî : bû cil û kete min	baş belası, atsan atılmaz satsan satılmaz	se dit de qq. ou de qqch. dont on ne peut pas se débarrasser	an expression to describe so or sth one can't get rid of
kurm tê de livîn, gêrik (mûrî) di qûnê de gerîn (bûyîn), xwê tê de bûyîn	yerinde duramayan	(litt.) : des fourmis remuent dans son cul : il ne se tient pas en place; il ne cesse de bouger	he has ants in his pants
kurmê darê	belası bünyesinde	(litt.) : le ver dans le fruit, autodestructeur, personne qui nuit à son entourage, qui cause la perte des siens	a person who endangers those around him (litt.) the worm in the fruit
kurmê eyûbî (bû kurmê eyûbî)	kurtulunamayan bela (eyüp peygambere uzun süre musalat olan kurt gibi)	un mal persistant, dont on ne parvient pas à se défaire	a persistant ill one is unable to get rid of
kurmê şîrî	değişmeyen huy	nature caractère, qui ne change pas	an unchanging nature or character
kurmê wî neşikestin (kurmê wî naşike)	bir şeye doymamak, doymak bilmeyen	en redemander, s'adonner sans cesse à qqch. à une passion	to ask for more, to persist in a habit or passion
kurmê xwe şikêrandin (şikandin)	kurdunu dökmek	réaliser une action longuement désirée, céder à une tentation, s'adonner à une habitude	to achieve sth long desired, to give way to temptation, to be slave to a habit
kuştiyê di ber xelkê de, kedkiro ji mala qasê re, kedkiro ji xwe nekiro lawê roja xwe : keysperest	başkaları için ter döken, emek sarfeden, emeğinden yararlanmayan	qui se tue à la tâche pour autrui	
lawendê karê xwe : ehlê karê xwe	işinin eri	expert, qui connaît son affaire	an expert
lê bû derê hîz : ji çar aliyan de deriyên teşqeleyen lê vebûn	her taraftan kuşatılmak, bir çok sorunla karşılaşmak	être pris par un engrenage, être confronté à une avalanche de problèmes	to be caught in a vicious spiral
li ber pahn bû, di nav lepan de rohn bû	içinden çıkamamak, içinden çıkılmaz duruma düşmek	s'empêtrer, s'embrouiller	to get tangled
lê bû xaniyek û şêş derî	çıkış yolu bulamamak, çıkmaza girmek	être dans l'impasse, ne pas trouver d'issue	to be at a dead end
lê sor bûyîn	bir işi canı gönülden yapmak, kendini iyice bir işe vermek, bir işe (birine) dört elle sarılmak	s'adonner avec ardeur a qqch.	to engage in something with enthusiasm
lê sor kirin	kızıştırmak, tahrik etmek	exciter, provoquer, exhorter	to incite, provoke, exhort
li hev sor bûn	kapışmak, kızıştırmak	s'enflammer, s'exciter mutuellement, s'empoigner avec ardeur	to excite or provoke one another
li hev sor kirin	kızıştırmak, kapıştırmak	ramonter, exciter qq. contre qq.	to incite so against so else
ketin bin yekî	birini kandırmak, etkilemek	influencer, remonter qq.	to influence or incite so
kolan pîvandîn	kaldırım mühendisliği yapmak	passer son temps à battre le pavé	spent ones time walking the streets, the stones
li benda girêkan bûyîn	köprüyü geçinceye kadar ayıya dayı demek, işini bitirinceye kadar herşeyi sineye çekmek	qui accepte tout, flatte les autres le temps de parvenir à ses fins	
li ber çavan reş bûn	gözünde kararmak	(litt.) : devenir noir aux yeux de qq., tomber en disgrâce	to fall into disgrace
li ber çavan reş kirin	gözünde karartmak	discréditer, disgracier qq., provoquer la disgrâce de qq.	to discredit or disgrace so
li ber hîlma yekî bûyîn, ketin ber bîna yekî	avutmak, teselli vermek, birinin tesellisi olmak	consolant qq. servir de consolation à qq.	to console so
ker jê nakule	kimseye zararı olmuyor, zararsız	inoffensif, qui ne nuit à personne qui ne fait de mal à personne	inoffensive
li xwe girtin, bi stûyê xwe ve girtin	1) üstüne almak, alınmak; 2) kefil olmak	1) s'offenser, s'offusquer; 2) cautionner, servir de garant	1) to be offended; 2) to sponsor or guarantee so
li ber ketin, bi ber ketin	1) üzülme, etkilenme; 2) değmek, değeri olmak; 3) kavramak, anlamak	1) être affecté, se chagriner, s'en faire; 2) valoir la peine, 3) comprendre	1) to be moved, sad; 2) to be worth the trouble; 3) to understand
li min	bana ait, bana bırak	laisse-le à moi, j'en fais mon affaire	leave it to me
lêva xwe daliqandin	dudak sarkıtmak, surat asmak	faire la gueule, faire la tête	to sulk
li bayê bezê	rüzgar hızıyla	en coup de vent, très vite	like the wind, very fast
li bejnê hatin	yakışmak	seoir, être seyant, convenir	to suit, to be suitable
li bejna wî tê	tam ona göre, tam da ona yakışıyor	ça lui va bien, c'est tut lui	it suits him
li pelika guhê dîwaran ketin	işsiz güçsüz dolaşmak	battre le pavé	walk the stones

Cureyên laşê mirovan û îdyomên jêçêkirî

Amadekar : Reşo ZÎLAN

kurdî	tirkî	fransîzi	înglîzî
qûn	göt, kalça, kıç, popo	cul, fesse, croupe, arrière-train	buttock, arse, bottom
qûnçewal, qûn cuhal	iri yayvan kalçalı, torba götlü	gros cul qui a de grosses fesses larges comme un gros sac	fat bottom, has a bottom as big as a sack, fat assed
qûnheban, qûnhinban	tulum götlü	qui a des fesses larges et plates	having an ass like an inflated wind bag
qûnfireh	korkak	poltron, lâche	coward, poltroon
qûngîran, qûnterik, qûnpehn	tembel	paresseux	lazy
qûnsist	hantal	lourdaud	sluggish
qûnziwa filitîn	bir işten fazla zarar görmeden sıyrılmak, paçayı kurtarmak	se tirer d'une affaire sans trop de dégâts	to get off scot free
qûnbigû	götüboklu, adi, değersiz	merdeux	asshole, shit
qûnalêz	yağcı, yaltakçı	lèche-cul	arse-licker, ass kisser
qûngerm	konuk evinde yerinden kalkmasını bilmeyen	qui s'incruste chez les gens	
qûntazî	yoksul, giyecek şeyi olmayan, kıçı çıplak	indigent, très pauvre, (litt.) qui a le cul nu, qui n'a pas de quoi se vêtir	very poor, indigent, bare arsed, wearing tatters
qûndiryayî, qûn çiryayî	pantolonun arkası sökülmüş ya da yırtılmış	qui a le fond de son pantalon déchiré, décousu	someone who has the seat of his trouser storm or unstitched
rîh, rû, riden, rîş	sakal	barbe	beard
rîhdîrêj	uzun sakallı	qui a une barbe longue	long beard
rîhsor	kızıl sakallı	qui a une barbe rousse	red beard
rîhspî	aksakallı	qui a une barbe blanche	white beard, grey beard
rîhtapan, rûtapan, rûdergeh	geniş sakallı	qui a une large barbe	road beard
rîgaz	çok uzun sakallı, sakalı bir arşın olan	qui a une barbe longue	long beard
rîhbizin, rînêrî	keçi sakallı	qui a une barbiche	goatee
rîgîjik, rîgîj	süpürge sakallı	qui a une barbe hirsute comme un balai	hairy beard, like a broom
rîhxingilok	kıvrık sakallı	qui a une barbe frisée	fuzzy beard
rîhjujî	kirpî sakallı	qui a une barbe hérissée	brisley
rîtopik	çember sakallı	qui a une barbe ronde	round beard
rîhspî, rîspî	yaşlı, deneyimli, aksakallı	barbe blanche, sage	a grey-beard, an elder
rû	yüz, çehre	visage, face	face
rûgewr, rûspî	ak tenli	qui a le teint clair	clear or fair complexion
rûgîrover	top yüz, yuvarlak çehreli	qui a le visage rond	round faced
rûheyv, rûhîv	ay yüzlü	qui a le visage beau comme la pleine lune	a face as beautiful as a full moon
rûpehn, rûpan	geniş yüzlü	qui a le visage large	a broad face
rûsor	kızıl yüzlü	rouquin(e)	a red head
rûçîr: rûçarox, rûçerm, rûqaîm	arsız, yüzüz	effronté	shameless
rûfener	ışık saçıcı yüzlü olan	éblouissant(e)	dazzling
rûgeş	sen yüzlü, şen	radieux, rayonnant(e)	radiant
rû dan	yüz vermek, şımartmak	gâter, traiter avec trop d'indulgence	to spoil
rûgîrtî, rûstandî	yüzalmış, şımarmış	gâté, impertinent	spoilt, impertinent
rûşüşî	yüzüstü, şımark	effronté, gâté	spoilt, shameless
rûken, rûbiken	güler yüzlü	souriant(e), rieur(se)	smiling, laughing, cheerful
rûnerm	yumuşak yüzlü	doux, qui a un caractère agréable	pleasant, sweet-tempered
rûperî	peri yüzlü	qui a un visage de fée	has a face like a fairy
rûreş	yüzü kara, kabahatlı, rezil	fautif, coupable, déshonoré	disgraced
rûsar	1) soğuk yüzlü, sevimsiz, cana yakın olmayan; 2) mahcup	1) froid, réservé, 2) honteux, repentant	1) cold, reserved 2) ashamed, repentant
rûspî	yüzü ak, aklanmış	blanchi, qui a la tête haute, qui sort favorablement d'une épreuve	cleared, someone who has emerged blameless from a trial
rûrîş	suratını ekşiten, aşık suratlı	renfrogné	sullen
serî : ser kelle, qaf	baş, kafa	tête	head
serkundîr, serkulind, sercimcim, sergogim	oldukça iri kafalı, kabak kafalı	qui a une tête démesurée en forme de courge	an extremely big head, a head shaped like a marrow
sermezî	iri kafalı	qui a une grosse tête	big headed
serreş	kara kafalı	qui a une chevelure noire	black haired
sersor	kızıl saçlı kafa	qui a une chevelure rousse	red haired
serspî, sergewr (li hin deveran)	ak saçlı	qui a une chevelure blanche	white haired
serzebeş	kafası karpuz şeklinde olan	qui a la tête en forme de pastèque	has a head the shape of a water melon
sergîndor	kafase kavun şeklinde olan, iri ve yuvarlak olan	qui a la tête ronde en forme d'un gros melon	has a round head shaped like a big melon
serçekûç	çift kafa	qui a une tête avec deux protubérances	has a head with two protuberances
serzelût, serrût, sergîrûz	dazlak kafa, saçını kökten kestirmiş	qui a le crâne rasé	has a shaven head
sergolîk	öküz kafalı	tête de veau	a head like a calf
serker	eşek kafalı	tête d'âne, qui a la tête dure	a head like a donkey
serguîrî, serkeçel, keçel	kel fafa, dazlak kafa	chauve	bald
sergot	başı açık	qui a la tête découverte	head uncovered
sertûjîk, serşûjîn	sivri kafa	qui a le haut du crâne pointu	has a skull coming to a point on top
serconî	kafasının tepesi düz olan, yassı kafalı	qui a le haut du crâne plat	has a flat top of his head
sermazî	küçük oval kafalı	qui a une tête menue et ovale	has a small oval head
sergadoş	kazan kafalı	qui a la tête cylindrique	has a cylindrical head
serşonîk	arkası düz kafa	qui a l'arrière de la tête plat	has a flat back of his head
serhişk, serreq, kellereq	inatçı, sert kafalı	entêté, têtu, obstiné	stubborn
qafqalînd	kalın kafalı, anlayışsız, budala	tête dure, obstiné	stubborn, hard headed
serêzing	odun kafalı	tête de bois	wooden headed
serbilînd, serberz	başı dik, onurlu	qui a la tête haute, digne	dignified; holds his head high
serfiraz	1) müşerref, 2) başarılı, 3) galip, muzaffer	1) honoré; 2) qui réussit; 3) vainqueur	1) honoured; 2) successful; 3) a winner
serfirazî	1) onurlanma, 2) başarı, 3) zafer, galibiyet	1) fierté; 2) succès; 3) victoire	1) pride; 2) success; 3) victorious
sermest	mest olmuş, sermest, esrik	ivre (de joie, de plaisir)	drunk (with joy or pleasure), intoxicated
sergîran	ağır başlı, oturaklı	posé, pondéré, sérieux	steady, serious, solemn
sernerm	uysal	docile	docile
sersar	ihmalgar	négligeant	careless, neglectful
sergerm	kolay tahrik olan, fazla düşünmeden hareket eden	qui a le sang chaud, vif, agité, remuant	hot blooded

serserî	serseri	vagabond, clochard	a tramp, a vagabond
serşor, sermixwîn	başı eğik, başı önünde olan	qui a la tête basse	humiliated
sermizim	edepli, saygıdan dolayı başı önünde olan	qui a la tête baissée à cause d'une faute, d'un pêché	has a bowed head because of a fault or sin
serpel, serbipêl	utançtan ya da bir kabahatten dolayı başı eğik, başı önünde olan	qui a la tête baissée à cause d'une faute, d'un pêché	has a bowed head because of a fault or sin
serniz	içten, hesaplı, sinsi	sournois, calculateur	sly, calculating
serxweş	sarhoş	ivre	drunk
serxalî	boş kafalı	écervelé, qui n'a rien dans la tête	brainless, empty headed
serjînik, serpirik, serjînkok	1) kılıbık; 2) kadın işlerini yapan	1) qui se laisse mener par sa femme; 2) qui s'adonne à des occupations traditionnelles des femmes	1) hempecked husband; 2) does tasks traditionally done by women
serberdayî, serberedayî	1) başıboş, bağlantısız; 2) evlendirilmemiş erkek	1) vagabond; 2) sans attache, non marié	1) vagabond, tramp; 2) untied, unmarried
sergiredayî	evlendirilmiş erkek	(litt.) homme dont la tête est attachée, marié	(litt.) has his head tied, married
bê serî	başsız, öndersiz	privé de chef	lacking a leader or head
stû, sî, hustu, sto	boyun	cou	neck
stûdirêj	uzun boyunlu	qui a un cou long	long neck
stûga	boyunu çok kısa olan	qui a le cou très court	short neck
stûkut, stûkin, stûqut	kısa boyunlu	qui a le cou court	short neck
stûlegleg	leylek boyunlu	qui a le cou très long comme celui d'une cigogne	very long neck like a stork
stûqalind	kalın boyunlu, enseli	qui a un gros cou, le coup épais	a thick neck
stûquling	kuğu boyunlu	qui a le cou de cygne	a stork's neck
stûzirav	ince boyunlu	qui a le cou mince	a slender neck
stûxwar	boyunu bükük, öksüz	pauvre, misérable, abandonné	poor, miserable, abandoned
stûşkestî, stûfirî !	boyunu kırılması, boyunu devrileşi	(litt.) que ton cou soit brisé, crève !	(litt.) may your neck be broken, die
tîlî : lipil, tibil, til	parmak	doigt	
tîlîdirêj	uzun parmaklı	qui a des doigts longs	long fingered
tîlîkin	kısa parmaklı	qui a des doigts courts	short fingered
tîlixatûn	parmakları düzgün ve alımlı, hatun parmaklı	qui a des doigts gracieux, ((litt.)) doigts de dame	has graceful fingers (litt. ladies fingers)
tîlîzirav	ince parmaklı	qui a des doigts minces	slender fingers
tûncik : ehvik, temerî, temenî, temberî, tenborî, temborîk, tûmik, tûşik	kahkül, kakül	mèche	locks, hair
tûncikbadayî	bükülü kahkül	qui a la mèche frisée	fuzzy hair or locks
tûncikdirêj	uzun kahküllü	qui a une longue mèche	long locks
tûncikreş	siyah kahküllü	qui a une mèche noire	black locks
tûncikxelek	halkalı kahkül	qui a une mèche	has a
zîk	karın, göbek	ventre	stomach
zîkbilind, zîkbel	göbeği kalkık	qui a un gros ventre élevé vers le haut	has a high stomach
zîkçewal, zîker	göbeği çuval gibi	qui a un ventre gros et large comme un sac	fat stomach, big as a sack
zîkjêr : zîkdaketi	göbeği düşük	qui a un gros ventre penchant vers le bas	has a big stomach that hangs down
zîkkundir	iri karnlı	qui a un gros ventre	a fat stomach
zîkîlêlî	iri ve dışa çıkık göbek	qui a un gros ventre protubérant	a protruding stomach
zîkmeşk, zîkhinban	tulum göbekli	qui a un ventre gros en forme d'outre	a big stomach like a gourd
zîkmar	hain, sinsi	traître, sournois	treacherous, sly
zîkmezîn : xure, hûrmezîn	obur, doymak bilmeyen	glouton, insatiable	gluttonous
zîko : hûro	1) göbekli, 2) midesine düşkün	1) ventru; 2) glouton	1) big bellied; 2) gluttonous
zîktêr : çavtêr	gözü tok	satisfait, rassasié	satisfied, well fed
zîkwerimî, bizîk	hamile	enceinte, grosse	pregnant, big
zîkliberdev	doğum zamanı yaklaşmış	((litt.)): qui a le ventre à même la bouche, femme enceinte proche de son terme	(litt.) has her belly near her mouth i.e. pregnant qn dnear her time
zîktîjî : ji xwe razî	kendini beğenen	qui a une bonne opinion de lui, qui est content de lui, auto-satisfait	to have a good opinion of oneself, self-satisfied
zîman, ezman, zar	dil	langue	tongue
zîmanbest, bêzar, bêzar û zîman	dilsiz	muet	dumb
zîmandirêj	küstah, dili uzun	insolent, qui a la langue bien pendu, impudent	insolent, sharp tongued
zîmangiran	konuşmada güçlük çeken	qui a du mal à parler, qui parle très lentement	has difficulty in speaking, speaks slowly
zîmannazîk	edepli konuşan	courtois, affable	curteous, affable
zîmanşîrîn, zarşîrîn, zîmanxweş, zarxweş	tatlı dilli	qui parle avec douceur, beau parleur	soft-spoken
zîmanfis, zîmantîs	peltek	qui zézaie, qui zozote	lisper
zîmantat, lalûte, tîrtîrî	kekeç, kekeleyen	bègue	stammerer
zîmantûj	konuşmasında saldırgan olan	qui parle d'une manière agressive, blessante	speak in an aggressive or wounding
manner			
zîmantal, zartal	kaba dilli	grossier, malotru, qui parle d'une manière grossière	crude, ill spoken, rude
zîmanmar	dilinden zehir akan	qui a une langue empoisonnée, haineuse	has a poisonous tongue
zîmanreş, zîmanpîs, zîmanbigû	ağzı bozuk, küfürbaz	ordurier, grossier, qui parle vulgairement	crude, speaks vulgarly
zîmanhîlû, zîmanşeyik	kimseyi incitmeden konuşan	qui a un langage lisse, qui parle sans blesser quiconque	smooth tongued
zîmanzelal	açık ve anlaşılır şekilde konuşan	qui parle d'une manière claire, qui a une bonne élocution, éloquent	speaks clearly, has good elocution
zirav	öd	bile	bile
ziravqetî, ziravteqî, ziravpirçiyayî	ödü kopmuş	effrayé, peureux, (litt.) dont la vésicule biliaire a éclaté	afraid, timid
bêzirav	ödlek	poltron, timoré	timid, cowardly
zîmanpak, zîmanpaqîj	temiz ağızlı	poli	polite
gun, gunik, pilik, ritil	erbezi	testicule, couilles	testicles, balls
gundirayî : gunoyî, gunekî, gunosî, ritloyî	erbezi fitiği	hernie testiculaire	inguinal hernia
gunsîst	1) cesaretsiz, 2) iktidarsız	1) lâche, poltron; 2) impotent	1) cowardly, poltroon; 2) impotent
gunberan, gunikberan, pilikberan	koç taşaklı	(litt.) qui a des couilles de bélier, brave, courageux	(litt.) has the balls of a ram i.e. brave, courageous
ritilgîşk	sarkık testis	testicule pendant	has hanging testicles
parsûqalind, parsûstûr	kibirli, mağrur	hautain, arrogant, qui a de la morgue	haughty, arrogant
parsûxwar	zayıf, güçsüz	faible, impuissant	feeble, powerless

Termên trafikê

Amadekar : Rojan HAZIM

kurdî	tirkî	fransîzi	înglîzî
rêya yekalî	tek yönli yol	voie à sens unique	one way street
rêya dualî	çift yönli yol	voie à double sens	two-way street
tengerê	dar yol	voie étroite	narrow track
rêya ji herdu rexan ve teng dibe (ji çepê ve, ji rastê ve)	iki taraftan daralan yol	rétrécissement de la chaussée	road narrows from both sides
rexerê	yol kenarı	accotement, bas-côté	verge
rêya fireh	genişleyen yol, geniş yol	voie élargie	wide road
xêzên rê, xiçên rê	yol çizgileri	lignes de route	road lines
xêza (xîça) nevebirî	tam çizgi	ligne continue	unbroken line
xêza (xîça) vebirî	kesik çizgi	ligne discontinue	broken line
xêza (xîça) nîvekê	yol ortası çizgisi	linge médiane	centre line, road median
zîzkak	zîzkak	zigzag	zigzag
peyarê	yaya yolu	voie piétonne	pedestrian crossing, pedestrian street
çivaneka bitalûke ya rastê	sağa tehlikeli viraj	virage dangereux à droite	dangerous right turn
çivaneka bitalûke ya çepê	sola tehlikeli viraj	virage dangereux à gauche	dangerous curve on the left
çivanekên bitalûke yê rastê	sağa tehlikeli devamlı virajlar	virages dangereux à droite	dangerous curves on the right
çivanekên bitalûke yê çepê	sola tehlikeli devamlı virajlar	virages successifs à gauche	dangerous curves on the left
rêya ji herdu rexan ve teng dibe	iki taraftan daralan yol	voie qui se rétrécit de deux côtés	road that narrows on both sides
rêya ji rexê rastê ve teng dibe	sağdan daralan yol	voie qui se rétrécit à droite	road that narrows on the right
rêya ji rexê çepê ve teng dibe	soldan daralan yol	voie qui se rétrécit à gauche	road that narrows on the left
hevrazê bitalûke	tehlikeli yokuş	montée dangereuse	dangerous climb
nişivê bitalûke	tehlikeli iniş	descente dangereuse	dangerous down-hill
durîyan	yol ayrımı	bifurcation	fork in the road
xaçerê	yol kavşağı	carrefour, croisée	crossroads
xaçerêya bêkontrol	kontrolsüz kavşak	carrefour libre	uncontrolled crossroads
rêya şoşe	şoşe yol	chaussée	causeway
rêya asfalt	asfalt yol	route asphaltée	asphalt road
pirik	köprüçük	ponton	small bridge
pirtan	ağaç dallarından örtülü asma köprü	pont suspendu fait d'arbres et de branchages	hanging bridge made of branches ties together lengthwise
viyaduk	viyadük	viaduc	viaduc
asteng	engel	obstacle	obstacle
bariyer	bariyer	barrière	barrier
wergeryan	devrilmek	renverser, faire un tonneau	to be overturned

Devoka Botî* (I)

Amedekar : Cemal ONURSAL

kurdî	tirkî	fransîzi	înglîzî
hişin: şîn, hêşîn	mavi	bleu	blue
fêkî: fêqî, meywe, miwe	meyve, yemiş	fruit	fruit
pirteqal	portakal	orange	orange
karçik: hermî, hirmê	armut	poire	pear
şebes: zebeş	karpuz	pastèque	water melon
tîreh: tîrî	üzüm	raisin	grape
gîndur: gundor, qawin, kalek	kavun	melon	melon
gîlyaz: gêlaz	kiraz	cerise	cherry
leymin: leymûn, limon	limon	citron	lemon
mandalî: mandalîn, mandarîn	mandalina	mandarine	mandarine, tangerine
fîsteq: fîstîq, piste	fîstîk	pistache	pistachis
guhuj: givîj, guhişk, guwîj	akdiken	nerprun	blackckthorn
berî: belût, belot	palamut	gland	acorn
şehbelût: şebelot	kestane	chataigne	chestnut
teraqî	nektarin	nectarine	nectarine
hişinahî: hêşinahî, heşinatî	sebze	légume	vegetable
qîtî: ecûr	acur	concombre russe	hairy cucumber
hiçhar: biber, îsot	biber	poivre, paprika	pepper
lehne: kelem	lahana	chou	cabbage
gêzer: gizêr	havuç	carotte	carrot
bacanê reş: balîcan, bacanreş	patlıcan	aubergine	egg plant, aubergine
kulind: dolmik, rextik	akbak (dolmalık)	courgette	zucchini, courgette
kulind: kulindir, kundir	kabak	courge	marrow, squash
kulindê miranî, kulindê şîrîn	balkabağı	potiron	pumpkin
xirtik	kitir, küttek	cornichon	cornichon, pickled cucumber
bamî: bamye	bamya	gombo, okra	okra, gumbo, ladies fingers
kumfeqîr: kvarik, karok	mantar	champignon	mushroom
sîrmû: sîrim	yabani sarmısak	ciboulette	chive
pirç: por	saç	cheveux, chevelure	hair
navbirh: navçav	iki kaş arası, belce	glabell	superciliary arch
ceynik: cênîk	şakak	tempe	temple
kepî: keptû, bêvil, poz	burun	nez	nose
kürtika çenê: çenegeh	çene çukurcuğu	fossette mentonnière	dimple in the chin
izman: ezman, ziman	dil	langue	tongue
şikefta dev: esmanê dev	damak	palais (bouche)	palate
izmanuk, izmanê kiçik:	küçük dil	luette	uvula
zimanok			
hîluq: aloq, behîvok, gelale	bademcik	amygdale	tonsil
raya didanî: reha diran	dış siniri	nerf dental	dental nerve

birh: birû, birî	kaş	sourcil	eyebrow
mişkulk: bijang, mijilank	kirpik	cil	eyelash
bîbûk: bibik, bibok, bibî	göz bebeği	pupille	pupil
şivûk: sêvok, sêvik, sêvanik	oyluk kemiginin, üst ucu	tête du fémur, extrémité supérieure du fémur	neck of femur
tenîşt: kêlek	yan, bögür	flanc, côté	side, flank
qît: qîtik, çiq, paq, baq	baldir	mollet	calf
muhrik: movik, geh	omur	vertèbre	vertebra
parasu: parsû, piraşî, parsî	kaburga	côte	rib
kirkiruk: kirkirîk, kirkirk	kukrdak	cartilage	cartilage, gristle
pahnî: panî	topuk	talon	heel
gûzek: gûzik, gozik	aşık çıkıntısı	cheville	ankle, malleolus
tîliya beranêkê:	başparmak	pouce	thumb
tîliya beranî an beranê			
xîtkên dest: xêzikên dest	el çizgileri	lignes de main	lines of the hand
hinav	iç organları	entrailles	entrails, innards, guts
hinavçûn: navçûn, zîqçûn	ishal	diarrhée	diarrhoea
paterêş: faterêş, sipil, dêdik	dalak	rate	spleen
rizyank: rizyane	rezene	fenouil	common fennel
filfil: îsota reş, bîbera reş	kara biber	poivre noir	black pepper
kuç: kevir, ber	taş	pierre	stone
qîtik: zil, leven, qamiş	kamuş	roseau	reed
bindeq	findık	noisette	hazelnut
hewdik	fidelik	pépinière	nursery, seedling bed
meştel	fide	plant	plant
mîmîj: mişmiş, qeysî	kaysı	abricot	apricot
qerenfil: qerefil, mêxik	karanfil	clou de girofle	plant
xeçxecuc: bûkik, bûkok, bûkanî	gelincik	coquelicot	poppy
simbil: sinbil	sümbül	jacinthe	hyacinth
sêwanûk: siwanok	şemsiye çiçeği	ombellifère	umbellifer

KURMANCÎ
MAGAZINE LINGUISTIQUE KURDE
© INSTITUT KURDE DE PARIS
106, rue La Fayette, 75010 Paris - France
www.fikp.org
Directeur de la publication : Reşo ZILAN
Réalisation : S. ILITCH & M. HASSAN